

Puumalan varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2023

Sisällys

1.	Miksi suunnitelma pitää tehdä?	3
2.	Mitä suunnitelmalla tavoitellaan?	3
3.	Mistä lähdetään liikkeelle ja miten edetään?	4
4.	Mitä työkaluja käytetään?	5
4.1.	Missä mennään -kysely henkilöstölle syksyllä.....	5
4.2.	Tapahtuuko päivähoitossa? -kysely vanhemmille keväällä	6
4.3.	Miltä minusta tuntuu tulla päiväkotiin? - kysymys lapsille	6
4.4.	Asiat esillä ympäri vuoden.....	6
4.5.	Katsomuskasvatus osana tasa-arvo- ja syrjimättömyyssuunnitelmaa	7
5.	Mistä tiedetään, että suunnitelma toimii?	8

1. Miksi suunnitelma pitää tehdä?

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslaki velvoittavat varhaiskasvatuksen toimeenpanijoita edistämään tasa-arvoa ja ehkäisemään syrjintää. Tasa-arvolakiin (laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta) lisätyt säännökset astuvat voimaan 1. kesäkuuta 2023 alkaen. Säännösten mukaan kunnissa on laadittava varhaiskasvatukseen toimipaikkakohtainen ja toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus on mainittu Puumalan varhaiskasvatussuunnitelmassa. Varhaiskasvatussuunnitelman mukaan lapsille on tarjottava mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä arjen valintoja riippumatta sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustausta tai muista henkilöön liittyvistä syistä. Varhaiskasvatuksen henkilöstön on myös luotava moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri.

2. Mitä suunnitelmalla tavoitellaan?

Puumalassa päiväkoti on kunnan ainoa varhaiskasvatusyksikkö. Päiväkotiin pääsevät kaikki, joille on haettu sinne varhaiskasvatuspaikkaa.

Puumalan päiväkoti on toiminut liki puolen vuosisadan ajan. Päiväkodin perustamisaikoihin hankitut lastenkirjat kuvaavat tavanomaisesti maailmaa, jossa miesten ja naisten roolit kuvataan pysyvinä ominaisuuksina, muiden maiden kansalaiset muukalaisina, ammatit pojille ja tytöille sopivina ja elämänmeno ehyenä kaarena.

Edelleen päiväkodissa on kirjoja, joiden kuvaukset ovat tämän päivän näkökulmasta jopa syrjiviä. Lapsille kirjoja lukevat aikuiset ovat huomanneet, ettei vuosia sitten painettu teksti ole enää painokelpoista. Afrikkalaisia ei kuvata ihonvärinä tai yhtenä etnisenä ryhmänä ja kilttien tyttöjen ja rasavillien poikienkin kohdalla lukija ymmärtää harkita sanavalintoja. Kaavamaiset käsitykset ja ennakkoluuloja kantavat merkitykset eivät rajoitu kuitenkaan pelkästään kirjoihin – arjessa on paljon muutakin, jonka pitäisi tänä päivänä herättää pohtimaan asioita moninaisuuden näkökulmasta.

Moninaisuuden ymmärtäminen edellyttää valmiuksia tuntea itseään paremmin ainutlaatuisena ja arvokkaana ihmisenä. Niinpä tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistäminen edellyttää herkkyyttä tarkastella tunteitaan, käsityksiään, kulttuuritaustaa ja maailmankatsomustaan avoimesti.

Ympäröivä maailma, yhteiskunta ja Puumala ovat muuttuneet vuosikymmenten kuluessa – niin myös normit, tasa-arvon edistämisen ja puuttumisen kriteerit.

Tämän suunnitelman tavoitteena on, että

- uudet työntekijät lukevat tämän paperin osana perehdytystä,
- kokeneet työntekijät ymmärtävät aiheen prosessimaisuuden ja keskeneräisyyden,
- kukin työntekijä on hereillä tilanteissa, jotka saattavat uusintaa epätasa-arvoisia ja syrjiviä käsityksiä, merkityksiä ja käytäntöjä,
- lapset osaavat sanoittaa turvallisuuteen ja turvattomuuteen liittyviä tunteita,
- lapset osaavat ja uskaltavat ilmoittaa kokemastaan epäreilusta (ml. kiusaaminen) ja syrjivästä kohtelusta ja toimia riitatilanteissa,
- lapsille tarjotaan mahdollisuus tutustua moninaiisiin ihmisryhmiin, kieliin ja kulttuureihin leikkien, pelien, musiikin ja juhlien avulla,
- aikuiset osaavat puuttua sekä keskinäiseen, että lasten väliseen kiusaamiseen, häirintään ja syrjintään,

- päiväkodissa edistetään keskinäistä kunnioitusta ja arvostusta edistäviä tapoja aktiivisesti, riitoja ratkotaan ja niistä opitaan,
- kehotunnekasvatuksella tuetaan lasten oman arvon tuntemusta ja minätaitoja,
- tasa-arvon ja yhdenvertaisuussuunnitelman toteutusta seurataan, arvioidaan ja päivitetään säännöllisesti, Minna Canthin ja kansallisen tasa-arvon päivän tienoilla maaliskuussa.

3. Mistä lähdetään liikkeelle ja miten edetään?

Puumalassa on vuosien mittaan kiinnitetty huomiota lasten oikeuksiin, tasa-arvoon ja hyvinvointiin. Marraskuussa 2021 Suomen UNICEF myönsi Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen, joka on merkki siitä, että kunta-organisaatiossa edistetään aktiivisesti lasten oikeuksien toteutumista. Lapsia pidetään tasaveroisina kuntalaisina. Jokaisella lapsella on yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua ja tulla kuulluksi omissa asioissaan. Lapset ja nuoret rohkaistuvat toimimaan ja kokevat itsensä lähiyhteisön arvokkaiksi jäseniksi.

Puumalan lapsiystävällisessä päiväkodissa on kiinnitetty huomiota syrjintään puuttumiseen ja sen ehkäisemiseen. Henkilökunta on valveutunut puuttumaan syrjintään, olipa kysymys sitten nimityksestä, kiusaamisesta tai leimaavien käsitysten viljelystä. Asennekasvatuksella ja monikulttuurista tuntemusta lisäämällä on tarjottu lapsille eväitä ymmärtää inhimillistä ja kulttuurista moninaisuutta.

Puumalan päiväkodissa tehdään vuosittain laaja vanhemmille suunnattu ”Tapahtuuko päivähoitossa?” -asiakaskysely. Asiakaskyselyssä pyydetään arvioimaan muun muassa sitä, kuinka mielellään lapsi tulee päiväkotiin ja kuinka turvalliseksi vanhemmat kokevat päiväkodin. Huoltajilta on kysytty, miten he kokevat yhteistyön ja asiakaspalvelun, ja kokevatko vanhemmat, että lapsi on saanut riittävästi tukitoimia.

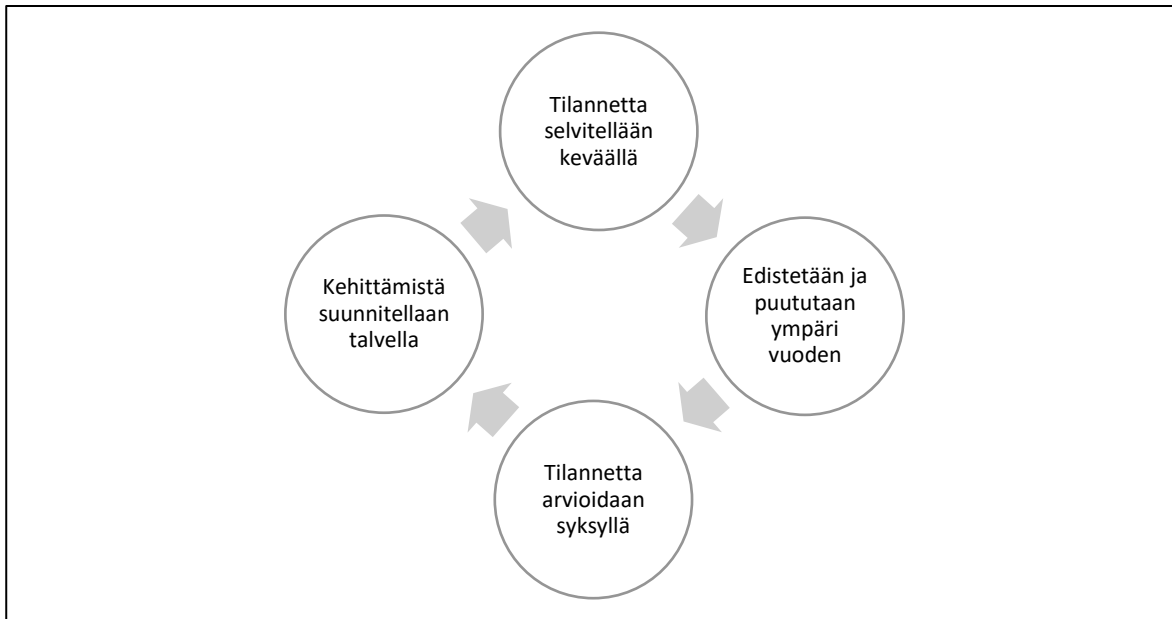
Parin viime vuoden aikana saatujen vastausten perusteella vanhempien kokemus on pääsääntöisesti myönteinen. Päiväkotiarkea koetaan turvalliseksi ja lapset tulevat mielellään aamuisin päiväkotiin. Huoltajien kokemus palaute heidän kohtaamisestaan on saanut hyvän arvion. Lapselle tarjottava tuki on myös koettu riittäväksi. On kuitenkin myös muutamia vastauksia, jotka poikkeavat edellä kuvatusta positiivisesta yleislinjasta. Näissä vastauksissa asetettiin kyseenalaiseksi päiväkodin toiminta ja kyky edistää kasvatuksen tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaisuutta. Tällöin myös kokemus päiväkodin kanssa tehtävästä yhteistyöstä arvioitiin heikoksi.

Saadun palautteen perusteella tilanne vaikuttaa siis hyvältä, mutta päiväkodin tasa-arvosuunnitelman toimenpiteiden laatiminen edellyttää parempaa tilannekuvaa ja riittävästä tilannekuvasta tietoisuutta.

Niinpä liikkeelle on lähdettävä ja liikettä on ylläpidettävä

- selvittämällä henkilökunnan käsitykset vallitsevasta tilanteesta; itsearvioimalla pedagogista toimintaa, tiloja ja ympäristöä sekä selvittämällä myöhemmin tapahtunut muutos,
- tarjoamalla lapsille mahdollisuus kehitys- ja ikätasoiseen arviointiin ja
- selvittämällä kyselyin huoltajien käsityksiä päiväkodin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteesta ja sen muutoksista Tapahtuuko päivähoitossa? -kyselyn yhteydessä.

Suunnitelman toteutumista ja toiminnan muuttumista on siten mahdollista tarkastella jatkossa edellä kuvattujen toimien säännöllisellä uusimisella kerran vuodessa.

KUVA 1 PROSESSISUUNNITELMA

4. Mitä työkaluja käytetään?

Toiminnallinen suunnitelma sisältää työkaluja, joilla a) selvitetään, mikä tilanne kulloinkin on, b) edistetään tasa-arvoista kehitystä ja puututaan syrjäytymiseen, c) arvioidaan, miten näissä onnistutaan sekä d) kehitetään muuttamalla tai ylläpitämällä tilannetta tarpeen mukaan.

4.1. Missä mennään -kysely henkilöstölle syksyllä

Missä mennään -kyselyssä kysytään:

1. Onko päiväkodissa tapana puhua sukupuoleen ja muihin ominaisuuksiin liittyvistä asioista kaavamaisesti?
2. Puhutaanko lapsista ja perheistä tasapuolisesti, samoin kriteerein?
3. Onko päiväkodissa toiminnan aikana tapana puhua eri aiheista hierarkkisesti, pitäen toista aihetta toista tärkeämpänä?
4. Käsitelläänkö päiväkodissa moninaisuutta riittävästi – esimerkiksi kansallisina teemapäivinä?
5. Onko päiväkodin materiaalit, kuten kirjat ja pelit, kirjojen ja pelien kuvasto ja sanasto inklusiivista – kaikki mukaan ottavaa, yhteisöllistä ja tasaveroista - sukupuolten ja vähemmistöjen näkökulmasta?
6. Osaatko tulkita käyttämiäsi materiaaleja moninäkökulmaisesti?
7. Miten arvioit oman kriittisen medialukutaidon tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta?
8. Kuinka paljon sukupuolieriytynyttä materiaalia päiväkodissa on tällä hetkellä?
9. Tiedätkö kehotunnekasvatuksen kahdeksan sisältöaluetta?
10. Oletko kannustanut lapsia epätyypillisiin leikkivalintoihin?
11. Huomioidaanko päiväkodissa eri kulttuuriset, uskonnolliset ja katsomukselliset näkemykset juhlia järjestettäessä?
12. Ovato leikkikalut, pelit ja materiaalit esillä ja lajiteltu siten, että se lisää lasten mahdollisuutta moninaiseen valintaan?
13. Kuinka neutraalia ja tiedostavaa kielenkäyttö on päiväkodissa?

14. Kuinka paljon päiväkodissa puututaan toista syrjivään käytökseen (esim. kielenkäyttöön, eleisiin)?

Onko asiassa tapahtunut muutosta vuoden aikana? Kysely toteutetaan syksyn aikana.

4.2. Tapahtuuko päivähoidossa? -kysely vanhemmille keväällä

Osana päivähoidon jatkuvaa laadunvarmistamista, toteutetaan keväisin huoltajille kysely, jossa heiltä pyydetään arvioimaan muun muassa toiminnan sisältöä, toteutustapoja, kohdatuksi tulemista ja lapsen ja perheen tarpeisiin vastaamista.

Seuraavien kyselyiden yhteydessä vanhempia pyydetään arvioimaan toiminnan tasa-arvoisuutta ja koke-
musta syrjimättömyydestä kahdella kysymyksellä. Ensimmäinen kysymys muotoillaan siten, että vastausten
perusteella kyetään seuraamaan mahdollisia muutoksia tasa-arvon ja syrjimättömyyden toteutumisessa. Toi-
sen kysymyksen tarkoituksena on tarjota huoltajille mahdollisuus esittää parannusehdotuksia toimintaan.

”Tapahtuuko päivähoidossa?” -kyselyyn lisätään kaksi kysymystä:

1. Mielestäni päivähoidossa lapsia kohdellaan tasa-arvoisesti, reilusti ja syrjimättä (vastausasteikko: A. olen täysin samaa mieltä, B. jokseenkin samaa mieltä, C. en osaa sanoa, D. olen jokseenkin eri mieltä, E. olen täysin eri mieltä)
2. Mihin asioihin toivoisit kiinnitettävän enemmän huomiota tasa-arvoisen ja syrjimättömän toiminnan näkökulmasta? (avoin vastausmahdollisuus)

4.3. Miltä minusta tuntuu tulla päiväkotiin? - kysymys lapsille

Puumalan päiväkodin toiminta on suunniteltua ja päivät sisältävät lapsille tuttuja ja turvallisia tilanteita. Näissä tilanteissa voidaan käsitellä lapsille tärkeitä kysymyksiä. Eräs tyypillinen kysymys on ollut, miltä aamulla tuntuu tulla päiväkotiin. Lasten arviointitehtävää on autettu tarjoamalla heille mahdollisuus valita so-
piva tilaa kuvaava hymiö. Näihin arviointitilanteisiin liitetään kysymys, ovatko kaverit ja aikuiset olleet reiluja toisiaan kohtaan. Mahdolliset ikävät kokemukset ja niiden edellyttämät toimet kuvataan ja tallennetaan osaksi missä mennään -kyselyn vuosiaineistoa.

4.4. Asiat esillä ympäri vuoden

Moni hyvän kasvatustilan edistäminen tapahtuu arjessa pienissä ohikiitävissä hetkissä. Tavoitteita kohti päästään päivittäin askel kerrallaan – niin myös tasa-arvon ja syrjimättömyyden osalta.

4.4.1. Esteettömät tilat ja välineet

Päiväkodin tilat ja välineet on Puumalassa lähtökohtaisesti suunniteltu ja tehty siten, että ne ovat kaikille turvallisia, esteettömiä, toimivia ja helppokäyttöisiä. Kun tiloja muutetaan tai uusia välineitä hankitaan, huolehditaan siitä, että esteettömyysvaatimukset täyttyvät.

4.4.2. Leikki ja oppiminen on sosiaalisesti ja psyykkisesti esteetöntä

Päiväkodin henkilökunta ylläpitää kaikille turvallista ja avointa ilmapiiriä, jossa toisiin ihmisiin suhtaudutaan hyväksyvästi ja myönteisesti. Jokainen tukee toista kunnioittavaa käytöstä ja tapaa puhua toisille.

Leikkejä ja oppimisympäristöjä organisoitaessa ja arjen pienissä hetkissä kiinnitetään huomiota siihen, että ei vahvisteta käsityksiä sukupuolille erilaisista mahdollisuuksista tai ennako-oletuksista. Pyritään päinvas-
toin kehittämään lapsen kykyä tehdä omia ennakkoluulottomia valintojaan.

4.4.3. Riidat selvitetään ja kiusaamiseen puututaan

Päiväkodin arjessa lasten väliset kiistat ja riidat ovat tavanomaisia ilmiöitä ja joskus voi puhua kiusaamisesta-
kin. Ilmiön ikävyydestä huolimatta riidat ovat hyviä oppimistilanteita. Riitojen ratkaiseminen sopimalla ja so-
vittamalla tarjoaa mahdollisuuden opetella asettumaan toisen asemaan, pyytämään anteeksi ja hyvittämään
toiselle aiheutuvia harmoja. Aikuisten apu tilanteiden sanoittamisessa auttaa lasta ymmärtämään riitoihin
johtavia syitä ja seurauksia. Anteeksi antamisen ja saamisen taito ei ole itsestäänselvyys – sitäkin on tärkeä
opetella jatkuvasti.

4.4.4. Jokainen tuntee kehotunnekasvatuksen perusteet

Jokainen, niin päiväkodissa kasvava lapsi, kuin työtään tekevä aikuinen on ainutlaatuinen tunnetaidoiltaan ja
erilainen keholtaan. Kehotunnekasvatuksen tavoitteena on oppia arvostamaan itseään, vahvistamaan myön-
teistä minäkuvaa ja pitämään itsestään huolta.

Puumalan päiväkodin henkilökunta edistää sitä,

1. että lapsi suhtautuu omaan kehoonsa mutkattomasti ja uteliaasti,
2. että lapsen kaikki tunteet saavat tuntua ja olla välillä voimakkaita. Lapset oppivat myös, että tuntei-
siin pystyy itsekin vaikuttamaan (tunteiden nimeäminen, tunnistaminen ja vahvistaminen),
3. että lapsi saa osakseen itsetuntoa ja kehonkuvaa edistävää hoivaa, hellyyttä, läheisyyttä ja koske-
tusta,
4. että lapset tietävät, että on monenlaisia tapoja olla ja elää ja että lapsi tuntee ylpeyttä omasta per-
heestään,
5. että kullekin lapselle on aikaa ja apua kaikissa lasta askarruttavissa asioissa,
6. että lapsi saa tarvittaessa vastauksia ja perustietoa ihmisenä olemisen ihmeistä (miten lapsi saa al-
kunsa, miten eri tavoilla lapsi syntyy, adoptio jne.)

4.4.5. Tasa-arvon ja syrjimättömyyden kysymyksiä käsitellään teemapäivinä

Tasa-arvoisuuden ja syrjimättömyyden kysymyksiä pidetään esillä kansainvälisinä ja kansallisina teemapäi-
vinä läpi vuoden mahdollisuuksien mukaan. Teemapäiviin liittyviä eri tahojen julkaisemia materiaaleja ja
mediaa hyödynnetään harkiten. Tällaisia teemapäiviä ovat muun muassa sosiaalisen yhdenvertaisuuden
päivä helmikuussa, valkoisen kepin päivä helmikuussa, saamelaisten kansallispäivä helmikuussa, tasa-arvon
päivä maaliskuussa, rasismien vastustamisen päivä maaliskuussa, ihmisoikeuspäivä toukokuussa, eläinten oi-
keuksien päivä lokakuussa, lasten oikeuksien päivä marraskuussa, ruotsalaisuuden päivä marraskuussa ja
kansainvälinen vammaisten päivä joulukuussa.

4.5. Katsomuskasvatus osana tasa-arvo- ja syrjimättömyyssuunnitelmaa

Puumalan varhaiskasvatus on uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja poliittisesti sitoutumatonta. Lapsia ei oh-
jata mihinkään katsomukseen eikä heihin pyritä vaikuttamaan katsomuksellisesti. Kaikkiin vakaumuksiin suh-
taudutaan avoimesti ja yhdenvertaisesti. Ennakkoluuloja ehkäistään tutustumalla eri vakaumusten ja uskon-
tojen perinteisiin ja tapoihin.

Päiväkoti tekee yhteistyötä evankelis-luterilaisen seurakunnan kanssa toteuttaen uskonnonvapauden periaatteita. Kaikki varhaiskasvatuksen piirissä järjestettävä uskonnollinen toiminta on vapaaehtoista ja tarjolla on aina mahdollisuus muuhun toimintaan. Kutakin toimintaa ennen huoltajille tarjotaan mahdollisuus tehdä valinta toiminnasta.

5. Mistä tiedetään, että suunnitelma toimii?

Hyvin perustellusti voi väittää, että Puumalan varhaiskasvatus on tällä hetkellä tasa-arvoista ja syrjimätöntä. Henkilökunta tiedostaa vastuunsa kasvattajina ja avoin yhteistyö vanhempien kanssa tuottaa jatkuvaa palautetta päiväkotiarjen murheista, jos lapsi niitä kotonaan esiin ottaa. Vuosittaisen laadunvarmistuskyselyn yleisarvosana oli viimeksi 9+. Vaikka numero ei kuvaa toiminnan tasa-arvoisuutta tai syrjimättömyyttä, on tuskin mahdollista saada hyvää numeroa epäreilusti ja syrjivästi toimien.

Tässä suunnitelmassa on esitetty useita käytännön toimia, joita henkilökunta tekee ja ylläpitää arjessaan. Säännöllisesti suoritettavat kyselyt henkilöstölle, vanhemmille ja lapsille antavat vinkkejä suunnitelman toimivuudesta - mikä tilanne on. Minna Canthin päivän tienoilla tehtävä suunnitelman päivittäminen ja itsearviointi ylläpitää tietoisuutta muutostarpeista ja tilanteesta – miten onnistuttiin. Suunnitelma toimii, jos se innostaa henkilökuntaa ja lapsia pohtimaan aina entistä tasa-arvoisemman ja syrjimättömämmän arjen kysymyksiä - mitä tehdään seuraavaksi.